

Í samfelag okkara

anini fyrir at kunna heilt ella lutliga yvirtaka uttanríkisráð Føroyum viðvíkjandi.

Førsta málið uttanríkisliga er sjálvandi at skapa føroyingum ta sterkastu støðuna, álít, besta skilið og handalagið til samráðingar um okkara áhugamál, hvørji vey so eru, og hvar ið tey so kunnu stínga seg upp. Og tað er eyðsæð, at tað í mongum tilfelli kann vera veldigur fyrimunur at fáa stuðul og vegleiðing frá monnum og stovnum, sum iðgjøgnum eldir hava vunnið sær kunnleika til fremmandu londini, sið teirra og skikkir, fólks teirra lyndi og livskrav, keypiorku og sölutrongd, vinnuliv og samarbeiðsmøguleikar okkum viðvíkjandi.

Tað er ávist, at danir í summum forom kunnu hava interessur í framleiðslu og handil uttanríkisliga, sum ikki ganga á sama bógv sum okkara.

Hetta er eyðvitað rætt. Men tað vil vist vanliga verða, sum royndir vistu í samráðingunum viðvíkjandi útflytingini av fiskimarkinum hjá føroyingum andvegis Bretlandi: Hóast harðliga hildið fram, at danir í Stóra Bretlandi høvdu áðrar interessur enn okkara, ja interessur, sum beinleiðis ið gingu ímóti okkara ínteressum, visti teir seg at vera menn til at dugna okkum og leggja alla áherslu á at fremja okkara fiskimarkskrav. Teir gjørdu tað so væl, at sjálvt menn og flokkar, sum høvdu verið hvassastir móti heimastýris stjórnarlagnum, ikki bara takkaðu, men gjørdu tann danska leiðarin av stríðinum fyrri føroyska fiskimarkið út á 12 mil út frá beinum grundlinjum til føroyskan riddara fyrri megnarverk sitt fyrri Føroyar, hin hægsti heiður og mesta tók, sum givin er okkum manni frá føroyskari siðu. Men hetta verður ikki sagt fyrri, at vit skulu lita meiri á annan, verið tað seg danir ella hvort tað so skal verja, enn á okkum sjálfan. Tvertíðimóti. Við skulu altíð vera varnir, vaknir og ansa eftir, at okkara áhugamál ikki verja sett til viks fyrri áðrar ínteressur. Longu av hesum grundum eiga vit at hava mannin í uttanríkisráðið og menn á ymsu donsku almennu umboðsstovurnar. Hetta takið eigur at verða tikið, og tað áðrens frammanfyrir um rødda dubbingarbeiðið til uttanríkisráðsins eiga at verða gjørt áðrenn farið verður viðari enn gangast kann innanfyri heimastýris lögina.

Fyrir at vera varnir og fara hólga fram í uttanríkisráðunum talari eisini tann veruleiki, at uttanríkisráðið í umsitningini er hin dýrasti, um røktin av áhugamálum okkara har skal vera góð.

At taka okkum fram á javnt við hini londini í vinnu og mentum og øllum vælferðarmálum krevur almikið av peningi, nógv meiri enn vit hava tókan her á landi!

Jú, stóri yvirtøku, vit fara undir, tess veikari verða vit at loysa uppgávurnar, ið leika á, bæði vinnuliga, sosialt og mentunnarliga

5. Avtøkan av føroysku fólkatingsessinum

Bæði av príncipiellum og praktiskum grundum eru javnaðarmenn ímóti avtøkuni av føroysku fólkatingsessinum.

Strikandi undir ta demokratisku hugsjónina sum økonkilogila haldaliga javnaðarmenn fast um, at føroyingur skulu verða umboðaðir alla staðni har, ið lógir verða smiðaðar og bindandi avgerðir verða tiknar føroyskum interessum og interessuokkjum viðvíkjandi, og teir áðarna, at tað hevur alstóran praktiskan og politiskan týðning, at føroyingar hava høvi at tala for oynganna vegna á danatingi, har sum sag, ørgrynni av andaligum og figgarligum áhugamálum hjá føroyingum verða viðgjørd og avgjørd.

6. Heiti føroyinganna

Tað er í samljóð við hugsjón javnaðarmanna viðvíkjandi bú- og mannarættindum, at maður vinnur hesi rættindi á javnt við fólkið í landinum, har ið hann setur búgv. Tí er tað í fullum samljóði við javnaðarmannasjóðuna, tá ið stjórnarskipanin sigur, at dani fær búrættarlaga heiti sum føroyingur, tá ið hann er fluttur til Føroyar á búgva, eins og føroyingurin fær búrættarlaga heiti sum dani við øllum rætti sum danir hava í Danmark, tá ið hann flytir til Danmarkar at búgva. Litir og fólkslag skilja ikki í sambúskap, men heiti menniskja javnsetur øll við sama búrætti sum landsmenn við somu skyldum og rættindum.

Hjá okkum javnaðarmonnum býður ímóti at broyta stjórnarskipanina fyrri at skráseta landsstýrisins orðalag av, hvat ið skilst við ein føroying í Føroyum. Hetta vilði verið aftur at laga garð manna millum har, ið hiit frælsa menniskja og mætastu hugsjónarmenn hava barst fyrri at leggja skiljandi mark niður.

Bústaðurin gevur monnum við felags borgararætti, sum búgva á sama staði, felags fólkaheiti og ikki voggan ella ættarlagið ella tann mannahetisflokkurin ein áður hevur verið ein partur av. Her sjálvandi bara talan um ta búrættarlaga flokkjina. Ættarlaga og fólkalagsliga verður ein dani framvegis dani, um hann so flytur til annað fólk og land og fær borgararættin har. Sama er tilfelli við einum føroyingini, kinesara, amerikana, ella hvat fyrri maður, tað er, ið talan er um hevur fingið borgararætt aðrastaðni, hagar hann er fluttur og búsettur.

7. Serlig føroysk frimerki

Um føroysk frimerki hevur verið talað sum eitt nationalt mál, tí frimerki bera Føroya navn so langt sum brov okkara og postsendingar fara, og tað er langt, tí liðið av okkara monnum, sum sigla øll hæv og ferðast kring allan jarðaknøttin, er stórt, og allastaðni, har ið teir fara, okkara sjómenn og ferðandi fólk, fylgja brov og postur teimum eftir frá Føroyum.

Gronlendingar hava teirra egnu frimerki. Tað ber tí til hjá okkum sum hjá teimum at skipa so fyrri í postverkinum, at vit fáa okkara egnu frimerki. Her krevst eins og tilfelli var hjá gronlendingum serligar samráðingar við alheims-postskipanina. Men tær kunnu ikki volda okkum stórru trupulleikar enn gronlendingum.

Hesin spurningur er reistur á danatingi, men er ikki lókin, og tað er einki at ivast í, at í somu løtu spurningurin um serlig føroysk frimerki verður reistur av lótinginum og landsstýrinum, verður tikið undir við honum niðri.

Frimerkini er tað nationala í postverkinum, og verður frimerkjaspurningurin greiddur, er óneyðugt at yvirtaka postverkið, tí her ræður tað, sum ræður í flestu øðrum yvirøkuspurningum, at áðrar veldugar figgarjarligar og vinnuvegaligar uppgávur krevja í løtuni og langa tíð fram eftir nógv meiri pening, enn vit hava tókan. Hetta ber við sær, at kostnaðarmarklar yvirøkum mega biða, til betri umstøður verða.

Annars er yvirtøka av postverkinum eitt av a-málunum, ið kunnu verða yvirríkin uttan at gera meiri enn at samtykja tað á tingi og í landsstýri.

Sjálvandi verða samráðingar at fara fram um uppgørðina viðvíkjandi bygningum og øðrum fasta-ognum postverkisins her á landi. Tá ið menn feldu javnaðarmanna so skírda »rubb- og stubb sjóðuna« og samtyktu at gjalda statinum ognirnar til dagsvirði, verður tað at bera við sær, at hvørja ferð talan er um yvirtøku, megnu menn leggja á borðið tað dagsvirði, statsins ognir hava her. Postverkisins ognir, bygningar og annað, verður so stat at rindast statinum við fulla virðinum.

8. Verjuskipanin sum sermál ella felagsmál ella sum nú bara rikismál?

Talað hevur verið um at taka verjuskipanina og loysa danir frá allari sjóverjuskyldu í Føroyum.

Tað er ikki ov nógv sagt, at hin besta sjóverja hjá okkum er meiri áleikandi enn flesir av øðrum áleikandi stórum spurningum her á landi.

Men tað má tessverri sigast, at sjóverjan hevur ikki verið í lagi, tí allir útróðarmenn vita, at fiskatjóvarnir, trolararnir, hava kunnað í stórum muni fiskað innan fyrri, uttan at tað hevur verið til at tikið fleiri enn bara hendiga trolara okkuntíð við langari tíð í millum. Bara eitt sjóverjuskip hevur verið og ofta fitta tíð innan í millum einki.

Men tað má eisini verða sagt, at hetta nýggja verjuskipið við helikoptara hevur munað nógv meiri enn nakað annað skip áður. Serliga hevur tað verið gleðiligt, at roynt hevur verið altíð at hava eitt helikoptarskip í Føroyum.

Men eitt skip er ongatið nógv mikið, sjálvt um tað hevur helikoptara at senda út til »rekogniseringar«.

Tingið hevur samtykt at byggja eitt vaktar- og bjargingarskip at arbeiða saman við helikoptarskipinum.

Hetta var klárt at fara til byggingar, tá ið seinasta landsstýrið for frá. Men einki skip er bygt enn, hóast sitandi landsstýri hevur óskerda heimild at lata tað byggja um og neyðugt at taka lán, um ikki nógv mikið av tokum peningi

er falur at gjalda við.

Harmiligt at tað hevur drálað og drálað soleiðis við byggingini av tí føroyska vaktar- og bjargingarskipi, tí av røttum skuldi tað verið tókt til nýtslu, tá ið fiskimarksspurningurin var greiddur.

Lótingsins ynski var og er, at skiparin á vaktar- og bjargingarskipinum skal hava politimyndugleika. Men sambært konvention av 1901 millum Stóra Bretland og Danmark skal inspektionin vera hildin av marinuni ella ið hvussu er av einum statsskipi. Fyrir at vit kunnu fáa politimyndugleika til okkara tilætlaða vaktar- og bjargingarskip, megna samráðingar takast upp millum bretar og danir um broyting av konventionini, so okkum kann verða givin henda myndugleika. Men hesum spurningi sýnist sitandi landsstýrið ikki at hava tikið sær av.

Island, ið sum ein partur av tí danska ríkinum var undir nevndu konventioni, hevði eina serskipan, so teir kunnu taka lut í eftiransanini við fiskimarkinum. Samstundis, ið vit royna at fáa broytt konventionina av 1901, eigur skipanin, íslendingar høvdu inspektionini við víkjandi, at verða kannað, um hon fyrirbils kann verða nýtt hjá okkum, til tess nevnda konvention er avtíkin ella broytt, so hon ikki longur forðar donum at skipa fyrri óheftum politimyndugleika til for-

oyksa skipið at vera við at verja fiskimarkið við Føroyar.

At veita hina hollastu verju av fiskimarkinum til vega er javnaðarmanna støðan í sjóverjuspurninginum, og hetta er so stór uppgáva, at tórvur er á, at bæði danir og føroyingar taka hendur saman at loysa henda spurning. Javnaðarmenn mæla tí til,

at hildið verður fram við donsku inspektionini við helikoptarskipinum,

at hitt umrødda føroyska vaktar- og bjargingarskip verður bygt sum skjótast til arbeiðis saman við helikoptarskipinum,

at danastjórn verður biðin um beinanvegin at taka upp samráðingar við bretar um avtøku ella broyting av konventionini av 1901, so hon ikki kann tarna, at føroyska skipið fær umrødda politimyndugleika,

at eggja øllum fiskimonnum at halda eygu við trolarunum og øðrum fiskiveiðitjóvum við Føroyar og boða avvarandi myndugleika frá, tá ið teir siggja skip vanda sær inn um fiskimarkið at reka óløgliga fiskiskap.

Fyrir á henda hátt at bota um sjóverjuna nýtist ikki at broyta stjórnarskipanina.

Sum positivur úrdráttur av frammanfyrirstandandi spurningum verður sett fram uppskot samsvarandi.

Uppskot til samtyktar

1. Danska ríkisstjórnin verður biðin um at lýsa ella á annan hátt at skipa fyrri, at føroyinganna rættur at nýta flagg sitt allastaðni á sjóvi og á landi sum tjóðamerki javnbjóðis øllum øðrum tjóðum verður øllum monnum kring knøttin kunnugur til virðingar og góðtakingar.
2. Heitt verður á donsku stjórnina um við fullum huga at taka undir við føroyingum í ynski teirra at verða limur í Norðurlenska ráðnum á jøvnum fotti við hinar norðurlensku tjóðirnar.
3. Heitt verður á donsku stjórnina at skipa fyrri, at pass føroyinganna verður skrivað soleiðis, at tað er ásynligt og eyðsæð, at tann, ið tað viðvíkur, er føroyingur við donskum ríkisborgarskapi.
4. Sum skotið upp eiga føroyingar at gera brúk av rættinum at fáa serligt føroyskt umboð sett í danska uttanríkisráðnum og fáa mann (menn) á danskum umboðsstovur har, ið føroysk áhugamál sum handelsmál, vinnulævmál og menningarmál leika á. Samstundis verður vist yvir fyrri rikismyndugleikunum sum verandi náttúrligt og í samljóð við forúsetningarnar í stjórnarskipanini, at føroyingar verða umboðaðir í donsku uttanríkisnevndini.
5. Haldandi fram, at føroyingar sambært satt demokrati eiga rætt og skyldu at vera umboðaðir alla staðni har, ið teirra áhugamál leika á, verður týðingurin av teirra umboðan á danatingi, har ið mong av áhugamálum teirra verða viðgjørd og avgjørd, undirstrikaður.
6. Sambært ta demokratisku hugsjónina um javnrætt allra landsins til búskap, arbeiðis, andaliga og handaliga menning, landsins vernd og varðveiting, várkunna og forsoy verður áðarnað sum rætt, at menn bera heiti: føroyingur, dani, svii, breti o.s.fr. eftir landinum

teir hava fest búgv í uttan mun til, um teir eru bornir aðra staðni og komnir haðani við arvarætti til rættindi, ið føðilandið gevur.

7. Skorðið verður á ta donsku stjórnina sum ynskiligt, at føroyingar verða at fáa serlig føroysk frimerki á sama hátt sum gronlendingar hava fingið serlig gronlenskt frimerki.

8. a) Hitt áður samtykta for. vaktar- og bjargingarskipið verður ur at byggja sum skjótast til arbeiðis saman við donsku sjóverjuni við Føroyar.

b) Heitt verður á donsku stjórnina beinanvegin at taka upp samráðingar við bretska stjórnina um avtøku av konventionini av 1901, so hon ikki kann forða ella tarna, at føroyska vaktar- og bjargingarskipið fær umrødda politimyndugleika.

c) Eggja verður øllum fiskimonnum og øðrum, ið fáa eyga á veiðitjóvar innan fyrri føroyska fiskimarkið at siga avvarðandi myndugleika frá.

